Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 8, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 25. SEPTEMBRA (SEP. 25), 1942 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 190

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

RUSI V PROTIOFENZIVI PRED STALINGRADOM

Pretrgali so prvo nemško obrambno črto

NAJVEČJA JAPONSKA LETALA PADLA

Moskva, 25. sept.—Ruska armada prodira dalje severnozapadno od Stalingrada potem, ko je zdrobila sedem nemških protinapadov. Prodiranje se vrši od močnim topniškim kritjem ruske flotile na Volgi. V ostalem so ruski brambovci še vedno na svojih postojankah na robu obleganega mesta. Protiofenziva severno od Stalingrada, katero je maršal Semjon Timošenko začel v zadnjem momentu, ko so Nemci že prodirali v Stalingrad, se vrši s pomočjo svežih rezerv. Namen te protiofenzive je, da Rusi prebijejo nemško obroč nad Stalingradom in prisilijo Nemce na umik izpred Stalingrada.

Moskva, 24. sept.—Ruska armada je danes začela mogočno protiofenzivo severnozapadno od Stalingrada in je prodrla skozi prvo nemško obrambno črto. Ruski napadalci so napadali po viharno in se zasekali globoko v nemške utrjene postojanke. V silnem navalu so zasegli predmestje in ubili ter ranili 7200 Nemcev.

Rusko poročilo pravi, da dan-edenintrideseti dan boja za Stalingrad—niso nemške horde vedile niti enega novega korpusa v mestu, čeprav je nemško poveljstvo v naglici pripeljalo sveže rezerve vojaštva in tankov od nekod v ozadju. Ruske bojne ladje na Volgi ob mestu sodelujejo z vojaškimi in civilnimi brambovci ter neprenehoma bombardirajo nemške pozicije na zapadni strani Stalingrada. V današnjem boju so Nemci izgubili nadaljnjih 115 tankov in 48 topov v predmestjih in na zunanjih stalingrajskih ulicah.

List Rdeča zvezda piše, kako so Nemci včeraj planili in zasegli veliko hišo na robu Stalingrada. Hitro so jo napolnili in se pokazali pri oknih, skozi katera so začeli streljati na Rusi na drugi strani ulice. Medtem pa so Rusi zažgali dinamit v kleti in hiša se je podrla ter pokopala vse Nemce, ki so bili v njej.

Na ostalih ruskih bojiščih se Nemcem tudi ne godi nič bolje, nadaljuje sovjetsko poročilo.

(V Berlinu danes priznavajo, da so Rusi razvili močne protinapade severnozapadno od Stalingrada in okoli Voroneža ter Rževa, le ob Črnem morju in na Kavkazu Nemci napredujejo.)

London, 24. sept.—Angleški bombniki so v zadnji noči napadli nemški pristan za podmornice Flensburg v severni Nemčiji. Tri manjše nemške ladje ob holandskem obrežju so bile zadete. Deset letal je bilo izgubljenih pri teh operacijah, kar pomeni, da je bilo čez 200 bombnikov na delu. Istočasno so trije nemški bombniki obiskali Anglijo in eden je bil sestreljen na tla.

Glavni stan ameriške armade na Havajih, 24. sept.—Ameriške "leteče trdnjave" so pred kratkim (datum ni omenjen) zbile v morje dve največji japonski letali modela Kavanaši nekje na Pacifiku. Ta model so Japonci poneli pri angleškem modelu Short se pred vojno in ima štiri motorje. To bo menda prvi spopad Američanov z japonskimi bojnimi letali tega modela. Bil je individualen konflikt letala proti letalu in ameriški Boeingi (leteče trdnjave) so izšli zmagoviti iz tega spopada.

Iz Avstralije, 24. sept.—Nič posebnega na pacifični fronti. Ameriški bombniki in lovci (bojna letala) so danes že desetič napadli japonsko bazo Buno na južnovzhodnem koncu Nove Gvineje in zmetali obilico enotonskih bomb na tamkajšnje brodove in opremo na suhem.

Hitler zapodil Italijane iz Hrvaške

Nadomeščeni bodo z nemškimi četami

Ankara, 17. septembra (Ray Brock v NYT).—V cilju, da se ubrani novih napadov močnih gerilskih skupin v Jugoslaviji, je nemško vrhovno poveljstvo odločilo, da morajo Italijani takoj umakniti vse svoje čete iz Hrvaške, kamor bodo poslani polki elitne garde (SS) in redne nemške armade z oklopnimi edinicami ter sveže čete bolgarske pete armade.

Četniki so s svojimi napadi že očistili Jugoslavijo od severozapadne Bosne do Dalmacije, Črne gore in Macedonije ter skoro do severne grške meje.

Laška armada v Jugoslaviji je zelo izmučena in oslabljena zaradi težkih izgub moštva in opreme. Zadnji teden se je večina teh čet umaknila v svoja glavna oporišča v Trebinju, Mostaru in Dubrovniku. Na te baze se opira 12 laških divizij, ki operirajo v Jugoslaviji.

Jugoslovanske bojne sile generala Draže Mihajlovića so pred kratkim baje prejele skoro sto ton lahkega orožja in municije za puške, strojnice in lahke topove ter zdaj prodirajo proti Sarajevu in v smeri na Prozor, Banja-Luko in Tuzlo. Pomagajo tudi črnogorskim prostovoljskim skupinam.

Vsa štiri nemška krajevna poveljstva—v Belgradu, Topoli, Vrnjački Banji in Kraljevu—so ti napadi generala Draže Mihajlovića presenetili, tako da so zdaj Nemci poklicali oklopne oddelke, s katerimi nameravajo tudi nadomestiti potolčene in poražene laške čete na Hrvaškem.

Jugoslovani razpolagajo z velikimi količinami zaplenjenega nemškega in italijanskega vojnega materijala in dobivajo dodatne množine bojne opreme s pomočjo padobranov.

Sedma bolgarska divizija ter deli devete in ena in dvajsete divizije so bili pozvani na pomoč poveljniku vojaške oblasti Skoplje, generalu Bogdevu, ki s svojo štirinajsto in petnajsto divizijo ni več kos močnim gerilskim vojnim silam, ki napadajo v smeri Kačanika in Tetova, kjer so pretrgale izredno važne prometne zveze in severno od Skoplja tudi železniško progo Niš-Solun. General Bogdev je proglasil v Skoplju obsedno stanje in zamračenje.

Iz zanesljivih virov smo izvedeli preko inozemstva, da so Nemci organizirali belorusko (proti-komunistično) divizijo, katere del je že odšel v Grčijo, opremljen z nemškimi uniformami, da ojači šestnajsto divizijo generala Svetakova, ki se opira na Ksantio. Nekatere teh čet so naperjene proti Macédoniji ter bodo morda uporabljene proti tamošnjim gerilskim skupinam.

Zavezniško bombardiranje Balkana, posebno pa zračni napad na Budimpešto, kjer je bila porušena velika kemična tovarna in težko poškodovan glavni kolodvor, povzročajo mnogo vznemirjenja, izgredov in uporov, celo v Budimpešti, Zagrebu in Bukarešti. Ti zračni napadi zelo vzpodbujajo pripadnike zaveznikov, najbolj pa jugoslovanske gerilce.

POLJEDELSKI TAJNIK POROČA O KRIZI NA FARMAH

Pravi, da Ameriki grozi pomanjkanje živil

KONTROLA NAD DELAVCI JE POTREBNA

Washington, D. C., 24. sept.—Poljedelski tajnik Claude Wickard je včeraj pred zborničnim odsekom za agrarne zadeve izrekel bojazen, da v prihodnjem letu pride pomanjkanje živil v Združenih državah, če kongres kmalu ne reši farmske krize.

Kriza na farmah je v tem, kakor je povedal Wickard, ker je vedno manj farmskih delavcev. Sinovi farmarjev odhajajo v armado, deloma pa odhajajo v industrijska mesta, kamor jih izvabljajo visoke mezde v vojnih industrijah. Očetje, ki ostajajo sami na farmah, ne morejo opraviti potrebnega dela in na ta način mora zelo pasti produkcija farmskih pridelkov. Letošnji farmski pridelki v Združenih državah so bili 15% nad normalo, ampak v letu 1943 bodo farmarji imeli veliko manj delavcev in manj farmskih strojev in posledica bo manj pridelkov, dasi bo potreba za živila veliko večja kot je letos.

Wickard je rekel, da na podlagi tega, kar se danes godi, pojde v prihodnjih petnajstih mesecih milijon farmarskih sinov v armado, drugi milijon pa v mesta na delo v vojnih industrijah, kar pomeni dva milijona manj delavcev na farmah—to pa pomeni, da bo veliko manj žita in sočivja pridelanega in veliko manj klavne živine zrejene. Rezultat tega si vsakdo lahko misli sam.

Wickard priporoča kongresu, naj uvede neko kontrolo nad delavci, da ne bodo delavci na farmah poljubno drli v vojne industrije, kjer več zaslužijo. Sposobni mladi farmarji, ki vedo, kako je treba obratovati farmo z uspehom, naj ostanejo doma; to pomeni, da ne smejo biti poklicani v vojaško službo. Kjerkoli so odvišni delavci v mestih, jih je treba transportirati na farme.

Tajnik je dejal, da ne govori v interesu nobenega sloja, temveč v interesu splošnega vojnega napora. Amerika mora stalno pridelati toliko živil, da jih bo imela dovolj doma, dovolj za armado in mornarico na vseh frontah in dovolj za izvoz Združenim narodom, ki so v stiski za živila.

Hitler se sestane s slugo Mussolinijem

Baje je balkanski spor na dnevnem redu

London, 24. sept.—Nepotrjena poročila iz Ankare se glase, da se pripravlja sestanek Adolfa Hitlerja z Mussolinijem. Sestanek bi se imel vršiti že pred meseci, toda Mussolini ga je zavlekel, ker menda ne mara več videti svojega "bossa" iz Berlina. To pot se bo težko izognil.

Konferenca se vrši na Dunaju in baje je na dnevnem redu spor med Rumunijo in Bolgarsko, vsled česar bosta povabljena tudi bolgarski kralj Boris in rumunski šef države Antonescu. Hitlerjev namen je, da diktira mir med svojimi valpeti na Balkanu in jih prisili, da mu prispevajo čim več vojaštva za bojevanje v Rusiji.

Domače vesti

Nov grob na farmah

Sheldon, Wis.—Dne 2. septembra je tukaj umrl Jos. Zajc, star 64 let in rojen v Zagorju ob Savi. Tukaj zapušča ženo, ki je ostala sama na farmi, v Chicagu dve hčeri, od katerih je ena omožena, oženjenega sina in tri vnuke.

Iz Joliета

Joliet, Ill.—Dne 19. t. m. je naglo za srčno hibo umrl Anton Grubar, star 57 let in doma iz Metlike v Beli Krajini. V Ameriki je bil 30 let in tukaj zapušča ženo, v Garyju, Ind., pa sestro. Pokojni je bil sin slovečega metliškega dimnikarja, ki so ga vsi radi imeli, posebno pa mladina.

Kaiser zgradil ladjo v desetih dneh

Portland, Ore., 24. sept.—Oregon Shipbuilding Company, katere lastnik je Henry Kaiser, je včeraj dogradila 10,500-tonski parnik, ki ga je začela graditi pred desetimi dnevi. S tem činom je ta družba dosegla rekord v ladjegradništvu. Parnik bo dostavljen vladi prihodnjo nedeljo. Kaiserjeva družba je dobila naročilo za zgraditev treh velikih tovornih letal za poskušnjo. Družba ima sistem masne produkcije za gradnjo ladij.

Mesto Chicago obdavči 100,000 bicikljev

Chicago.—Mestni odsek za licence je sprejel načrt, da se obdavčijo vsi bicikli v mestu. Davek bo določil mestni svet in prizadetih bo okrog 100,000 bicikljistov. Licenca bo veljavna za dobo od 1. julija do 30. junija. Vsekakor bo davek znašal 30c. Namen obdavčenja v glavnem je, da se zavarujejo kolesa pred tatvino, ker bodo imela številke, kakor jih imajo avti.

Novi izgredi v Indiji; sulice in bombe padajo

Bombaj, Indija, 24. sept.—Več ko tisoč nacionalistov, oboroženih s sulicami in domačimi bombami, ki so jih sami naredili, je danes napadlo policijsko postajo v Navaganju blizu burmske meje. Kolikor je doslej znano, je bila ena oseba ubita in več ranjenih. Nemiri se redno pojavljajo tudi v drugih krajih Indije.

Nemci zanikajo odslovitev Bocka

Stockholm, 24. sept.—Vest iz Berlina se glasi, da nacijski glavni stan zanika poročilo, ki je bilo objavljeno v Stockholmu in potem razširjeno po vsem svetu, da je Hitler odstavil maršala Fedorja von Bocka, poveljnika nemške armade pred Stalingradom.

Nastop jeseni prinesel mraz in deževje

Chicago.—Jesen, ki je nastopila 23. sept., je prihrumela nad ves srednji zapad z mrzlim vetrom in dežjem. Čez noč je propodila vročino zadnjega tedna in pognala živo srebro z nad 80 stopinj na 40 in nižje.

Nemci potopili španski parnik

Buenos Aires, Arg., 24. sept.—Tukajšnje špansko poslaništvo potrjuje vest, da je nemška podmornica pred tedni potopila španski parnik Monte Gorbea v bližini Martinika. Od 47 potnikov je 24 utonilo.

Zamorec imenovan za kapitana nove ladje

Washington, D. C.—Mornariška komisija je naznanila, da bo novi bojni ladji "Booker T. Washington" poveljeval zamorski poveljnik. Ladja nosi ime po zamorskem učenjaku istega imena.

ZBORNICA GLASOVALA PROTI ROOSEVELTU

Odobrila je visoke cene za farmske pridelke

NA TA NAČIN SE PODPIHUJE INFLACIJA

Washington, D. C., 24. sept.—Nižja kongresna zbornica je včeraj odglasovala z 284 glasovi proti 96 za zakonski načrt proti inflaciji, ki določa stabilizacijo cen farmskih pridelkov na stopnji, na kateri so se cene nahajale 15. avgusta t. l. To pomeni, da približne sedanje cene živeža tvorijo strop, minimalne cene so pa povprečno višje kot znaša prej dogovorjena pariteta teh cen.

Sprejetje teh določb glede visokih cen farmskih pridelkov pomeni zmago farmskega bloka v kongresu, ki že mesece pritiska za visoko pariteto cen farmskih pridelkov, kar je proti prizadevanju predsednika Roosevelta, ki hoče imeti nižjo pariteto, kajti visoke cene niso sredstvo proti grozeči inflaciji, temveč za inflacijo. Farmski blok je s tem nastopil proti Rooseveltovi administraciji in nižja zbornica je ta nastop odobrila.

(Pariteta pomeni ceno farmskih pridelkov, ki bo dala farmarju dohodke, s katerimi si lahko nakupi nefarmskega blaga na bazi dohodkov, ki jih je imel od leta 1909 do leta 1914.)

Pričakuje se, da bo senat še danes glasoval o tem načrtu in najbrže bo tudi tam sprejet. Dalje se pričakuje, da bo predsednik Roosevelt vetiral ta načrt in potem bo v območju svojih pravic sam določil pariteto za cene farmskih pridelkov, katera po njegovi sodbi zaustavi inflacijo.

Glede delavskih plač določa načrt, kakršen je sprejet v nižji zbornici, da plače in mezde ne morejo biti znižane pod stopnjo, na kateri so bile med 1. januarjem in 15. septembrom 1942, lahko pa se povišajo 15 odstotkov nad stopnjo, na kateri so bile 1. januarja t. l.; dalje načrt dovoljuje izenačenje mezd v slučajih prevelike razlike.

Velik konvoj blaga dospel v Rusijo

Zaman so Nemci napadali ladje

London, 24. sept.—Uradno angleško poročilo se glasi, da je velik konvoj angleških tovornih parnikov in spremljajočih jih bojnih ladij—število ni omenjeno—dospel zadnje dni v Murmansk na obrežju ruskega Ledenega morja. Konvoj, ki je potoval po Severnem morju in okrog Norveške in Finske, je bil dolgo časa na potu, kajti nemške podmornice in bombniki so mu bili neprestano za petami. Kljub neprestanim napadom iz zraka in globin niso Angleži izgubili niti ene bojne ladje, potopljenih pa je bilo nekaj tovornih ladij z opremo—nikakor pa ni izguba tako velika, kakor je poročal berlinski radio. Nemci običajno pretiravajo v svojih poročilih, ampak v tem slučaju so bila njihova pretiravanja naravnost fantastična, pravi angleško poročilo.

Konvoj je pripeljal v Rusijo tanke, letala, veliko zalogo municije in drugih potrebščin.

(Radio v Berlinu je pred nekaj dnevi poročal, da je omenjeni angleški konvoj imel 45 ladij in od teh so Nemci potopili 38 ladij.)

Velika kampanja za nabiranje železa

Glavni vir nudijo stari, razbiti avtomobili

Washington, D. C.—Odbor za vojno produkcijo je naznanil, da je v teku intenzivna kampanja za nabiranje starega železa. Zahteva je ogromna, kajti do konca tega leta se mora nabrati 17,000,000 ton starega železa. Kvota za Illinois znaša 1,790,000 ton, od katerih odpade na Chicago 1,253,000 ton.

Glavni vir v tej kampanji nudijo stari in završeni avtomobili. V poštev pridejo avtomobili, ki so nad deset let stari. Odbor je poudaril, da v večini slučajev so te stare "šajtrge" pravcata nevarnost na prometnih cestah. Teh je v Ameriki okrog 6,800,000, iz katerih se bi lahko izdelalo ogromno število vojnega materiala.

V zadnjem februarju je bilo v Ameriki 1,500,000 završenih avtov, dne 1. sept. jih je ostalo pa le 329,344, kar dokazuje, da so trgovci s starim železom prodali dobršen odstotek starega železa te vrste.

WPB je odredil, da morajo trgovci s starim železom izročiti oziroma prodati vse nakopičeno staro železo. Odbor je izjavil, da kdor tega ne stori, vodi sabotažo. Znano je, da je v deželi na kupe starega železa in tega je treba zbrati, da se vojna produkcija pospeši.

Japonci se boje ameriških pilotov v Kini

Čungking, 24. sept.—Tukaj poročajo, da so pri ujetem japonskem letalcu na Kitajskem našli dokument, ki kaže, da so japonski letalci na Kitajskem prejeli iz Tokija navodilo, da se ne smejo bojevati z ameriškimi letalci. Kadar opazijo Američane v zraku, naj se umaknejo na varno. Velika izguba japonskih bojnih letal v zadnjem juliju in avgustu v spopadih z ameriškimi "tigri"—kakor jih nazivajo—pojasnjuje, zakaj je japonsko poveljstvo dalo to navodilo svojim letalcem.

Mesto Seattle mravljišče vojnih prizadevanj

Seattle, Wash.—Vsled velikih vojnih naročil je to mesto postalo pravcato mravljišče delavcev vseh strok. Od leta 1940 do sedaj je prišlo v mesto nad 120,000 novih delavcev, večina teh s farm in podeželskih mest. Trgovci in lastniki hiš so brž izkoristili priliko ter dvignili cene do pretirane točke. Draginja v tem mestu je vsled tega poskočila bolj kot kje drugje v deželi.

Kanada prepovedala govore Dreiserju

Ottawa, Ont., Kanada, 24. sept.—Kanadska vlada je prepovedala nadaljnje javne izjave in predavanja ameriškemu novelistu Theodorju Dreiserju iz New Yorka, ki se mudi v Kanadi na predavateljski turneji. Kakor poroča Toronto Evening Telegram, je Dreiser napadel Anglijo v nekem svojem govoru. Rekel je, da bi raje videl Nemce v Londonu kot pa "ušive Angleže, ki v tej vojni ne delajo drugega kot vlečejo denar, letala in vojake iz Amerike . . ."

WPB pohvalil napore unij CIO in AFL

Denver, Colo.—Odbor za vojno produkcijo je pohvalil prizadevanje unij CIO, ker so napele vse sile, da se vojni napor povspeši. Wendell Lund, direktor WPB, je to sporočil uniji Mine, Mill & Smelter Workers-CIO na njeni tukajšnji konvenciji. Sličnih izrazov pohval od vladnih zastopnikov so bile deležne tudi druge unije CIO in AFL za njih vojno prizadevanje.

NAVODILA FRANCOZOM, KAJ IMAJO STORITI

Angleški radio jim je dal potrebne nasvete

CIVILISTI SI MORAJO ZMANJŠATI ŽRTVE

London, 24. sept.—Angleško poveljstvo je po radiu informiralo prebivalce Francije, da se pripravlja zavezniška invazija njihove dežele in prvo, kar morajo storiti, je, da izpraznijo vse strategične točke svojega obrežja ob Rokavskem zalivu in Atlantiku—kajti bilo bi silno nerodno in tudi žalostno, če bi francoski civilisti delali napotje invazijski armadi in bili tarča krogel in bomb, ki ne bodo namenjene njim.

Radio opozarja Francoze, da natančen datum in ura ofenzive ne bo napovedana, ampak francoski prebivalci morajo biti pripravljeni, kakor da napad pride vsak čas.

Francoski civilisti v okupiranem delu so opozorjeni na sledeče važne točke, ki jih morajo vedeti in se po teh ravnati, ako hočejo, da bo med njimi čim manj nepotrebnega prelivanja krvi.

1. Zapustiti morajo okolico vsakega poslopja, kjer se nahaja nemško poveljstvo ali postaja za koncentriranje nemških oboroženih sil; dalje naj se odstranijo od vseh telegrafskih in telefonskih central, kakor tudi tovarniških središč, kjer se izdeluje strelivo za Nemce.

2. Vsi oni, ki bodo prisiljeni ostati in delati v omenjenih soseščinah in središčih, morajo zahtevati od Nemcev, naj jim preskrbe varne zaklone pred bombami iz zraka in pred bombardiranjem z morja.

3. Nihče ne sme začeti kakšnega rebelnega gibanja proti Nemcem, dokler ne pridejo naši signali za to; civilisti naj se čuvajo vsake akcije med našimi preliminarnimi operacijami.

Willkie govoril dve uri s Stalinom

Obiskal je tudi moskovske tovarne

Moskva, 24. sept.—Wendell Willkie, titularni vodja republikanske stranke v Združenih državah in posebni odposlanec predsednika Roosevelta, je včeraj dve uri konferiral s predsednikom sovjetske vlade Stalinom in zraven je bil tudi zunanji komisar Molotov. Kaj je trojica razpravljala, še ni poročano.

Konferenca pri Stalinu se je vršila popoldne, predpoldne pa je Willkie obiskal razne tovarne v Moskvi in se je zelo pohvalno izrazil glede obrambnih naprav mesta Moskve. Rekel je, da so moskovske utrdbe najboljše, kar jih je še videl v kakšnem velikem mestu. To je njegova privatna sodba—je dejal—kajti on ni noben vojaški veščak. Zlasti veliko število žensk v vojaški uniformi je naredilo nanj dober vtis. Te ženske sodelujejo pri topniških baterijah v okolici Moskve. Kasneje se je Willkie razgovarjal z mnogimi ruskimi uradniki in vojaškimi poveljniki.

Iz Moskve pojde Willkie v Čungking na Kitajskem.

Penzionirani policaji spet uposleni

Chicago.—V zadnjih treh mesecih je 193 penzioniranih policajev, starih nad 63 let, dobilo delo pri raznih obrambnih družbah v mestu in okolici. Večina teh je zaposlena v tovarnah kot stražniki.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (September 30, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Izšolani delavski voditelji

Nekatere stare strokovne unije, pripadajoče Ameriški delavski federaciji, so bile dolga leta na slabem glasu zaradi svojih lokalnih voditeljev, ki so bili—in morda so še—raketirji. Navadno je bilo, da so ti delavski voditelji izšli iz raznih gangeških, terorističnih organizacij. Ko jim je v gangah postalo prevroče, so se vtulili med poštene organizirane delavce in v unijah so nadaljevali svoje gangeške metode.

Kriminalne tolpe najslabših človeških tipov so bile slaba šola za delavske voditelje te vrste. "Izobrazba," ki so jo vsesali vase med propalicami, je bila žalostna reklama za delavske unije.

Za vodstvo delavskih organizacij, lokalno ali splošno, je treba drugačne šole in izobrazbe; predvsem je treba krepkih značajev, treba je zdravega socialnega prepričanja in trdne socialne načelnosti. Glavna potreba v tem oziru je, da ima delavski voditelj neomajno vero v demokracijo.

Skozi vso dolgo zgodovino strokovnega in političnega delavskega gibanja v Ameriki so bili delavski voditelji v ogromni večini samouki, ki so se prerinili do vodstva s kakšnimi drznimi, energičnimi čini, bodisi v stavki ali na drug način. Nekateri so se obnesli, drugi pa ne; imena nekaterih (Debs) ostanejo v delavski zgodovini za dolgo dobo, drugi pa so že pozabljeni (Gompers).

Specielne šole, tečajev, ki bi vzgajali sposobne in praktične voditelje delavskih unij in političnih strank, doslej ni bilo v Ameriki, izvzemši nekih omejenih poskusov. (Z besedo "voditelj" tukaj mislimo predstavnika ali zaupnika v demokratičnem smislu, osebo, ki je pravilno izvoljena od večine in katera ima poverjenje večine, nikakor pa ne mislimo vodje v fašističnem smislu, ki se sam postavi v vodstvo.) Vendar je takšna šola zelo potrebna. Doba samoukov, "self-made men," je doba pionirjev na vsakem področju, delavsko gibanje pa ni več pionirsko gibanje. Delavske organizacije so že precej razvita institucija, katera zahteva špečializiranih veščakov za svoje upravljanje in predstavljanje.

Zagonetno je to, da delavske organizacije same ne pridejo na to spoznanje, prišla pa je na to stara univerza Yale na ameriškem vzhodu, katera je pred kratkim razpisala deset štipendij (scholarship) za delavske voditelje. Razume se, da praktičen uspeh tega špecielnega študiranja more pokazati le praktična izkušnja, vendar pričakujemo od tega najboljših rezultatov.

Specielna šola za delavske upravitelje je najboljši pojav današnjega časa, v katerem je špecializiranje na vseh strokah in profesijah absolutno potrebno in v katerem je v teku največja vojna v zgodovini za ohrano demokratičnih načel in demokratičnega načina življenja.

Pri tem ne smemo prezreti važnega dejstva, da je baš vojna povzročila enega največjih eksperimentov v odnošajih med delavskimi unijami in privatnimi industrijami v Združenih državah, ki je velikega pomena za demokratično izobrazbo in kooperacijo delavcev.

Ta eksperiment so skupni odbori delavskih unij in tovarniških uprav. Danes ti odbori že poslujejo v več ko 1400 tovarnah, največ v industrijah, ki producirajo material za ameriške oborožene sile.

Ti skupni odbori pa ne delujejo le za povečano in sposobnejšo produkcijo bojne opreme v tem momentu, temveč se vadijo tudi v boljši in praktičnejši strategiji na polju industrijske demokracije. Če se iz tega kooperiranja pri delu v tovarnah izcimi spoznanje, da je demokracija prav tako potrebna v industrijah in ekonomiji za splošno blagostanje ljudstva, kakor je potrebna v politiki, tedaj bo to mogočen skok praktične izobrazbe in velik del socialnega vprašanja se bo bližal svoji rešitvi.

Dva odbornika jeklarske unije sta pred kratkim spravila na svetlo knjigo, katera nosi naslov "The Dynamics of Industrial Democracy." Ta knjiga je grmeč poziv na vse one, ki verujejo v kooperacijo, naj gredo na delo.

Znamenja novega časa

Več delavskih unij v Ameriki se je v zadnjih mesecih prostovoljno odreklo poldrugi in dvojni plači za čezurno delo in za delo ob nedeljah in praznikih. Temu bi lahko rekli socialna zavest. Delavci se zavedajo izrednih razmer in potreb v vojnem času in demonstrirajo, da nočejo biti sebični.

Ali imajo ti delavci kaj posnemalcev med kapitalisti? O enem samem je doslej poročalo časopisje. To je John B. Hawley Jr., predsednik Northern Pump Co., ki je lani prejel $448,000 letne plače. Ko je predsednik Roosevelt izjavil, da bi morale biti vse letne plače znižane na $25,000, je Hawley čestital Rooseveltu in mu je naznanil, da si je znižal letošnjo plačo na $25,000.

Koliko drugih mu bo sledilo, še ni znano. Mi si lahko mislimo, da je Hawley storil to zaradi tega, ker je dovolj bogat—toda kaj pa je narobe z onimi bogatini, ki odločno nasprotujejo Rooseveltovi sugestiji?

Naj bo kakor hoče, dejstvo do danes je, da je med kapitalisti veliko, veliko več sebičnosti kot je te slabosti med delavci. Drugo dejstvo je, da je baš sebičnost tista gonilna sila, ki ustvarja privatne kapitaliste. . . .

Izjeme so pa povsod. Veliki sebičneži in požrešneži so med delavci in skromni ljudje z altruističnim čutom in socialno zavestjo so med kapitalisti—ampak ne prvi in ne drugi ne odločujejo v svojem sloju.

Glasovi iz naselbin

Vsebina opere "Seviljski brivec"

Cleveland.—V nedeljo, dne 4. oktobra, bo Glasbena Matica v Clevelandu uprizorila komično opero "Seviljski brivec" v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. To slavno operno delo se bo ob tej priliki prvič v Ameriki proizvajalo v slovenskem jeziku.

Libreto za to opero je spisal C. Sterbini po Beaumarchejevi komediji, uglasbil jo je pa G. Rossini. Opera ima tri dejanja.

Zasedba je sledeča:

Grof Almaviva (tenor) — Louis Belle; Bartolo, zdravnik (bas)) — *Frank Bradač; Rozina* njegova varovanka (sopran) — *Antoinette Simčič; Berta,* gospodinja pri Bartolu (sopran) — *Anna Zarnick; Figaro,* brivec (bariton) — *Frank Plut; Bazilijo,* pevski učitelj (bas) — *John Nosan; Fiorello,* grofov sluga (bas) — *Wencel Frank; Častnik* (bariton) — *James Perlin; Notar — Anton Smith.* — Vojaki, meščani, ljudstvo.

Vsebina: Prvo dejanje.—Ulica v mestu Sevilji.

Grof Almaviva je močno zaljubljen v Rozino, varovanko doktorja Bartola. Bartolo je star samec in zelo pazi na Rozino, ker je tudi sam v njo zaljubljen do ušes. V zgodnji jutranji uri pridejo muzikantje in Fiorello, grofov sluga, da bodo skupno z grofom zapeli podoknico Rozini na čast. Ko je pesem končana, vsi odidejo, samo grof se še obotavlja, ker upa, da bo njegova izvoljenka vendarle prišla k oknu in se mu zahvalila za lepo petje.

Kmalu zasliši glasove drugega ponočnjaka. Počaka, da vidi, kdo si še upa motiti nočni mir. Novodošlec ni nihče drugi kot veseli Figaro, seviljski brivec. Figaro pa ni samo brivec, pač pa tudi lekarnar, živinozdravnik, botanik, raznašalec pisem, z eno besedo: poprime se vsakega posla, ki mu pride pod roke. Zato ima vstop v vsako hišo, bogato ali revno. Vse intrige so mu znane in posebno rad pomaga zaljubljenim parčkom. Figaro razloži v znameniti ariji, kako lep je njegov posel.

Grof prosi Figara, naj mu pripravi sestanek z Rozino ter pripomni, da ji ne sme povedati njegovega pravega imena, ker noče, da bi ga vzljubila radi njegovega aristokratskega stanu. Reče ji naj, da se zanima zanjo navaden študent, ki mu je ime Lindoro. V tem se zasliši Bartolovo rogoviljenje. Grof in Figaro se skrijeta. Iz hiše pride Bartolo, ki naroča Berti, da ne sme nihče drugi prestopiti praga hiše kot samo Bazilijo, kateri poučuje Rozino v glasbi. Bartolo upa, da bo z Bazilijevo pomočjo uredil vse potrebno za poroko z Rozino. Potem odide po svojih opravkih. Bartolu ni všeč samo Rozina, temveč tudi njena dota.

V upanju, da se Rozina prikaže pri oknu, začne grof znova prepevati. Figaro ga spremlja na kitaro. Rozina pride na balkon in ga prosi, naj nadaljuje. Berta, zvesta svojemu gospodarju, jo z jezo potegne nazaj v hišo in zaklene vrata balkona.

Grof hoče na vsak način govoriti z Rozino. Figaro ima takoj pripravljen načrt. Grofu pove, da pridejo vojaki v mesto še tisto jutro. Naseljeni bodo po privatnih hišah. Grof Almaviva naj se obleče v dragonca; da mu bo lažje, naj se dela pijanega in z vojaškim pismom bo lahko dobil vstop v Bartolovo hišo, kjer bo srečal Rozino. Rečeno — storjeno! Veseli dvospev zaključi prvo dejanje.

Drugo dejanje. — Soba v Bartolovi hiši.

Rozina je zaposlena z vezenjem in med delom samo sanja o svojem izvoljencu — Lindoru. Svoje občutke izraža v briljantni ariji "Moja duša dobro ve" . . . Dragemu napiše pismo. Ko skonča vsa navdušena svojo arijo, vstopi Figaro. Začujejo se koraki Bartola. Figaro se skrije za zaveso. Bartolo preklinja Figara, ker je postavil narobe vso hišo z "medikamenti, spalnimi in kihalnimi." Pokliče Berto, da bi kaj zvedel od nje, toda Berta tako kiha, da ne more nič povedati. Figaro je namreč po kuhinji natresel kihalnega prahu.

Med tem nastopi Bazilijo, glasbeni učitelj in mojster vsakovrstnih intrig. Doktor Bartolo mu zaupa, da se namerava poročiti s svojo varovanko, kar je Baziliju že davno znano. "Zdaj so pa prišle težkoče vmes," reče Bazilijo, "ker je začel laziti za Rozino tudi grof Almaviva, katerega se bo težko iznebiti." Bazilijo priporoča zaroto proti grofu, kar razloži v bombastični ariji staremu Bartolu.

Ko obadva odideta, se vrne Rozina. Figaro pride iz svojega skrivališča. Razodene ji, da se namerava Bartolo poročiti z njo. Rozina ne polaga temu nobene važnosti in samo vprašuje, kakšen je ta Lindoro, ki je tako lepo pel pod njenim oknom in katera je njegova izvoljenka. Figaro ji pripoveduje, da je to vrl mladenič, ki ima velikansko napako, ker je preveč zaljubljen. Po dolgem draženju ji pove, da je mladeničevi izvoljenki ime Rozina in da Lindoro komaj čaka nekaj vrstic od nje. Rozina mu izroči pismo. Za tem sledi šaljiv duet in Figaro odide s pismom.

Bartolo pride in hoče od Rozine izvedeti o nočnem pevcu. Sumnje ima, da Figaro prenaša pošte med njima. Rozina se ne izda. Stari doktor se ujezi in ji v karakteristični ariji očita neposlušnost.

Ko oba odideta, nastopi hišna gospodinja Berta in se pritožuje nad to hišo, "polno zmešnjave". Nekdo močno trka na vrata. Hiti odpreti in vsa prestrašena leti po gospodarja. V sobo prihrumi grof Almaviva, preoblečen v vojaka. Dela se pijanega. Doktor Bartolo vpije, da njemu ni potreba sprejemati vojakov na stanovanje, ker ima kot zdravnik posebne privilegije. Vojak se ne da odgnati. Vstopi Rozina in grofu se posreči, da izmenjata par besed. Izroči ji tudi odgovor na njeno pismo. "Pijani vojak" je zelo drzen. Berta in Bazilija prihitita iz sosednje sobe. Nastane velik prepir. Figaro priteče, da bi jih pomiril. Meščani so slišali vpitje na cesto in pridejo z vojaki, da bi aretirali "pijanega vojaka". Častnik hoče odpeljati dragonca v ječo, toda "dragonec" mu pokaže skrivoma svoj grofovski grb in častnik ga pusti ter ga po vojaško pozdravi. Za tem nastane še večja zmešnjava. Sijajni sekstet z zborom zaključi drugo dejanje.

Tretje dejanje. — Soba v Bartolovi hiši. — Doktor je spraševal pri regimentu, kdo je bil pijani vojak, toda tam ga nihče ni poznal. Začel je sumiti, da mu je grof Almaviva nalašč poslal tega pijanca. Nekdo potrka na vrata. Vstopi tujec, ki ni nihče drugi kot sam grof, preoblečen v pevskega učitelja. Pravi, da mu je ime don Alonzo. Alonzo razloži doktorju, da je Bazilijo bolan in da je poslal njega, naj poučuje Rozino za tisti dan. Da bi odvrnil vsako sumnjo, pokaže Bartolu pismo, ki ga je Rozina pisala Lindoru. Pravi, da je našel pismo v gostilni, kjer stanuje grof in da bo skušal prepričati Rozino, kako jo Lindoro vara in jo namerava izročiti grofu Almavivi. Bartolo gre na limanice in pripelje Rozino za pevski pouk. (Za pevsko lekcijo si pevka navadno izbere svojo pesem. Pri predstavi Glasbene Matice bo pela mrs. Simčič Straussov valček "Lastavice v domači vasi.")

Bartolo pravi, da je ta pesem za njega premoderna in sam zapoje arijo, kjer obožava Rozino, katera mora z njim plesati minuet. Komaj zaplešeta par korakov, že pride Figaro, da bi obril starega Bartola, češ, danes je on na vrsti. Ko mu gospodar izroči ključe in reče, naj gre po perilo, izmakne Figaro ključ od vrat balkona.

Nastopi Bazilijo, pravi mojster petja. Vsi se prestrašijo. Bartolo sluti drugo prevaro. Iznajdljivi grof hitro prepriča Bartola, da ima Bazilijo hudo vročico in da mora takoj domov v posteljo. Baziliju pa izroči mošnjo denarja, "naj si kupi medicine". Zviti Bazilijo spozna situacijo in se diplomatsko umakne.

Rozina in grof se na tiho pogovarjata, kako bosta ušla in se poročila, med tem ko Figaro nameče vse preveč "žajfnice" po Bartolovem obrazu, da bi ne mogel opažovati mlada zaljubljenca. Napol obriti Bartolo vendarle ujame njihov pogovor in spozna, da je zopet ogoljufan. Figara in grofa vrže iz hiše, Rozino pa odpelje v svojo sobo. Potem pove Rozini o pismu, ki ga je pisala Lindoru, rekoč, da jo Lindoro samo zato zapeljuje, da bi jo pozneje izročil grofu Almavivi. Jezna Rozina obljubi Bartolu, da se želi z Bartolom poročiti takoj. Razloži mu tudi o nameravanem begu. Bartolo odhiti po policijo, da bodo aretirali Lindora in Figara, kadar bosta prišla po Rozino skozi vrata balkona.

Berta pride in se pritožuje v mični in ironični ariji nad ljudmi, ki živijo v hiši "palni zmešnjave."

Nastane huda nevihta. Figaro na tiho odpre vrata balkona z ukradenim ključem in prikradeta se z grofom v sobo. Rozina srdito nahruli Lindora, ker ji je hlinil ljubezen zato, da bi jo pozneje izročil grofu Almavivi. Grof je tako prepričan o njeni resnični ljubezni in razodene ji svoje pravo ime: "Jaz sam sem grof Almaviva, ne pa Lindoro!" Sledi prisrčen objem. Vsi trije hočejo zbežati, toda nekdo je odnesel lestvo od balkona. V tem nastopi Bazilijo z notarjem, kateri naj bi poročil Bartola in Rozino. Figaro zmeša notarja, ki poroči grofa z Rozino. Za priči se podpišeta Figaro in Bazilijo, katerega grof z revolverjem prisili.

Kmalu za tem se vrne doktor Bartolo s policijo in meščani. Prišel je prekasno, kajti grof in Rozina sta že mož in žena. Figaro se hitro znajde v situaciji in v Bartolovo naročje pripelje Berto, češ Berta je bolj pripravna za njega, kot pa Rozina. Grof mu pusti Rozinino doto in Bazilijo jima da svoj blagoslov. Vse se srečno skonča.

To bi bila na kratko vsebina briljantne Rosinijeve opere "Seviljski brivec". Muzika je vseskozi prepletena z nepopisnim humorjem in si je pridobila slavo vsega sveta. Delo nudi toliko komike, da se boste smejali in uživali krasno petje od začetka do konca, ko boste gledali predstavo na odru. Vsi pevci, ki nastopijo v igri, so tudi izvrstni igralci. Nabavite si pravočasno vstopnice. Dobite jih pri mrs. Makovec in pri članih Glasbene Matice. Posetniki izven Clevelanda jih lahko pismeno naročijo, oziroma rezervirajo, če pišejo na naslov: Glasbena Matica, 6409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Kot že rečeno, bo opera podana v slovenskem jeziku in vsi dovtipi v recitativih bodo lahko razumljivi, ker pevci izvanredno dobro izgovarjajo besedilo.

Tone Šubelj.

Vojak Michael Davidson, bivši organizator unije CIO in njegova žena med oddihom na konvenciji unije pisarniških uslužbencev (CIO).

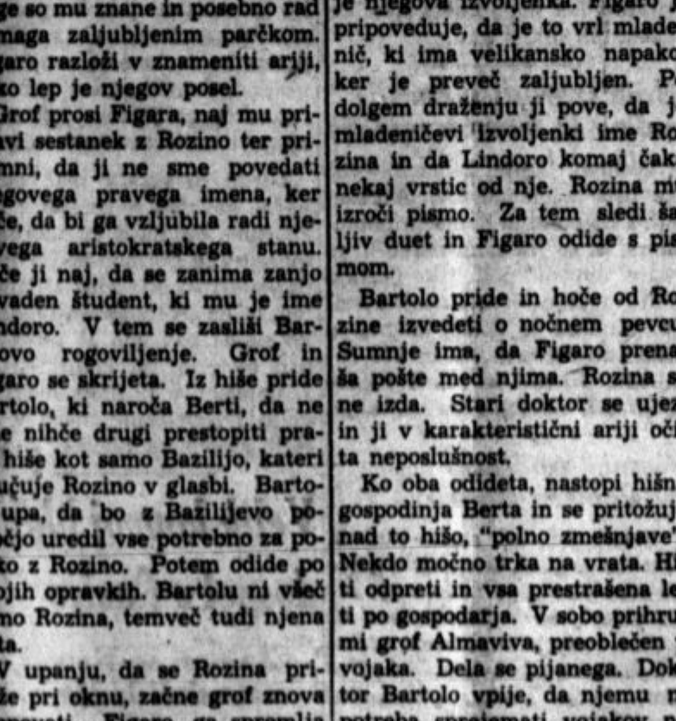

Frank B. Bender, letalski stotnik, ki je bil ranjen v boju z japonskimi letalci v Novi Gvineji.

S pota

Bil sem na kratkem potovanju po sosednjem Wisconsinu in Michiganu. Videl in slišal sem marsikaj. Sedaj pa obiskujem bolnike, katerih so polne duluthske bolnišnice. Komaj kdo zapusti posteljo, že drugi čaka, da jo zasede.

V bolnišnici St. Mary je dobro prestal težko operacijo rojak Anton Lenič z Elyja, Minn. Iz iste bolnišnice se je odpeljal v Virginijo po hudi operaciji Nick Vukolich.

Danes, ko to pišem, je 20. septembra in spomini mi hitijo v Ljubljano, kjer sem bil pred 34 leti. To je bilo ravno takrat, ko so sovražni Tevtonci in njih izdajalski privrženci, katerih se nikjer ne manjka, streljali na ljudi, jih več ranili in ubili Adamiča in Lundra. Oba sem osebno dobro poznal in se udeležil njunega pogreba. Ob njunem skupnem grobu je govoril blagi mož dr. Tavčar. S tihim, žalostnim glasom je rekel, gledajoč v nebo, da se "zbirajo temni, črni oblaki nad Slovenijo . . ."

No, to je bil nekak pričetek prve svetovne vojne in sedanjega uničenja Slovenije in sploh Slovanov po naših tisočletnih sovragih. Dr. Tavčar, ki je lani po razkosanju Slovenije prostovoljno zatisnil oči, je zapustil oporoko, v kateri je rekel, da on radi visoke starosti ne more dočakati Vstajenja slovenskega naroda in zato gre v smrt, upa pa trdno, da to Vstajenje gotovo pride.

Te preroške besede so nam porok, da bo zadela roka pravice naše barbarske sovrage. In kot dr. Tavčar, je naš goriški slavček Simon Gregorčič že prenapovedal dan narodnega vstajenja.

H koncu naj še popravim novico v Prosveti, ki se je glasila, da je mrs. A. M. Lenich (prej Smoltz) že četrtič postala stara mati in se je njeni hčeri v Detroitu rodil sinček. Pravilno bi se moralo glasiti, da se je njenemu sinu rodil sinček.

Matija Pogorelc.

Novice iz Bridgeporta

Bridgeport, O.—Kot direktor in predsednik dvorane, katero lastujeta društvo 13 SNPJ in društvo 23 KSKJ, grem vsako sredo zvečer v Dom z dvema drugima direktorjema, da uredimo poslovanje v točilnici. Ko pridem zadnjič tja, pride kma[illegible] sestra Karolina Zupančič, ki [illegible] izroči vsoto $64.40, katero so [illegible] Anno Gregorčič in Johano So[illegible] nikar nabrale v naši naselbi[illegible] v pomoč rojakom v starem kr[illegible]ju. Takoj je prispeval dolar t[illegible]di naš "konstabler" Ludv[illegible] Hoge, tako da sem prejel ti[illegible] večer $65.40. Potem sem še sa[illegible] nekaj prejel, tako da sem v n[illegible]deljo, 20. septembra, izročil b[illegible] gajniku naše postojanke JP[illegible]SS $74.50, kar je že lepa vs[illegible] za našo malo naselbino izčrp[illegible]nih rojakov.

Odzvali so se vsi razen p[illegible] izjem, kar pa je njih zade[illegible] Jaz ne bom zato nikogar izziv[illegible] ali enemu sem osebno poved[illegible] kar mu je šlo, kajti njegova [illegible]gika je: "To hell with all t[illegible] rest . . ." Blagajnik postojan[illegible] Louis Pavlinich je bil tudi p[illegible]senečen, ko sem mu izročil o[illegible] njeno vsoto. Naše društvo je [illegible] prej darovalo in par jih še [illegible] smo obiskali. Vse priznanje t[illegible] dekletom, ki so šle od hiše [illegible] hiše. Malo sem jim tudi jaz [illegible] magal. Hvala tudi vsem da[illegible] valcem, ki so darovali tudi [illegible] prejšnji kolekti za ruski relif.

Kakor razvidim iz slovens[illegible] listov, nekatere organizacije [illegible] naselbine ne dajo nič za ru[illegible]vojni relif. Seveda je to njih [illegible]ga, ali vendar se tu vidijo pr[illegible]sodki, ki bi tukaj ne smeli igr[illegible] nobene vloge. Razni komen[illegible]torji po radiju pravijo, in to [illegible]sebno v tem velikem boju [illegible] Stalingrad, da čim več pom[illegible]mo Rusiji, toliko bolje bo za n[illegible] Čim dalje bodo Rusi vzdrža[illegible] našo pomočjo, toliko manj [illegible]ložnosti bodo imeli Nemci in [illegible]liko manj naših fantov bo po[illegible]tih, kadar pride do invazije [illegible]ropskega kontinenta. In do [illegible]ga mora priti, ako hočemo u[illegible]čiti Hitlerjeve in Mussolinij[illegible] horde.

To je gola resnica, ampak ve[illegible] da nekaterim zopet ne bo po [illegible]lji, ker predsodki so predsod[illegible] In te gojijo tisti, ki niso za p[illegible]vi polom nacifašizma. Se p[illegible] boje ruske rdeče marele, kot [illegible]uče njih voditelji. Ampak z[illegible]dovina še ne pozna tako krva[illegible]ga odpora kot ga kaže ruska r[illegible]ča armada, in to posebno [illegible] obrambi Stalingrada. Mi sa[illegible] čitamo in slišimo poročila po [illegible]diu, vendar nas že to pretre[illegible] Kaj šele ruske mase, ki so v t[illegible] strašnem metežu! V tem kri[illegible]nem trenutku in ob hrabrosti [illegible]ske armade se čudim, kako m[illegible] kdo imeti predsodke proti [illegible]moči Rusiji. In le s skupnim [illegible]lom bomo kaj dosegli.

Yes, skupno delo je potreb[illegible] v trezni razsodnosti. Tukaj [illegible] pokaže, kdo je res za pravo sk[illegible]no delo, za poraz osišča, za pra[illegible]

(Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 25. septembra 19[illegible])

Domače vesti. V Bridgepor[illegible] O., se je rojak Fr. Glivar te[illegible] ponesrečil v rovu.

Delavske vesti. Ameriški [illegible] angleški organizirani rudarji [illegible] zbližujejo.

Inozemstvo. Anglija je za[illegible] popuščati napram Turkom; z[illegible] lahko dobe Carigrad.

Sovjetska Rusija. Sovjetski [illegible]sti pišejo o veliki zmagi Ru[illegible] in Turčije nad antanto v za[illegible] Grčije.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Madžari zapuščajo Bosno

Havas javlja iz Budimpešte: ladni komisar za izseljeništvo e poslal nazaj na Madžarsko tevilne madžarske rodbine, ki so e bile naselile v Bosni; 235 rodbin je že prispelo na Madžarsko, jer pričakujejo še 120 rodbin iz eljine. Preko 1400 oseb se je rnilo od meseca aprila 1942 sem Bosne na Madžarsko.

V . . . —

Vstaja na Balkanu

New York Herald Tribune od 3. septembra prinaša naslednji vodnik:

Široko zasnovani odpor na alkanu in splošna vstaja proti šču v Macedoniji, obenem z nimi nemiri, ki so izbruhnili Bolgarskem, dokazujejo, da j pojemajo med dediči turš- posesti v Evropi ona stara sprotstva, ki so povzročila to- o škode. Hitler jih je dobro oristil in spretno uporabil ah in lakomnost, da osami bal- nske države. Kjer je bilo po- bno, je ta svoj cilj izvedel tu- s silo.

Macedonija je bila na Balka- glavni vir razporov. Tudi ka roka "novega reda" in nje- hitra in svojevoljna razmeji- ozemelj z vidika izključno ških strateških ciljev ni mo- rešiti na zadovoljiv način te- težkega problema. Macedon- problem je bil preveč zaple- Dokaz za to, da je nacistič- vlada zares odločala o ma- nskem vprašanju, so spletke lhemstrasse in različnih ma- netnih vlád, ki vse plešejo v tu berlinskih piščalk. To je lo ponos balkanskih narodov rhu tega je bila rešitev tudi protna narodnostnim tež- m prebivalstva. Stari na- tniki v različnih balkanskih vah spoznavajo zdaj, da so vse razprtije le umetno sple- zanke, v katere so se zdaj vsi, pa bili pomagači osiš- i podjarmljeni narodi.

ezgodaj bi bilo, da se že zdaj mo na izmeno osišču prijaz- lgarske politike. Poročila o rih so še nepopolna, a pri- i je treba tudi, da je vojna osišča danes najbrže še do- močna, da ohrani svoje pri- še na vodilnih mestih. To- prijateljstvo širokih mas bol- kega naroda do Rusije, neu- eni upor generala Mihajlo- a in njegovih junaških voja- v Jugoslaviji in drugi do- , ki pričajo o rastoči sili za- kov v Evropi, vse to bo dvoma močno vplivalo na garsko javnost. Nobenega ma ni o tem, da se je na Bal- nagrmadila velika množi- vnetljive snovi, ki bo za- tela na dan vojaškega pora- Nemčije, tudi ako bi bil seda- upor na Balkanu zadušen.

*

London, 14. sept. (UP). — Ma- donski krogi v Sofiji trde, da zbruhnil v Skoplju protibol- ski upor in da tamošnji do- ljubi delajo na tem, da se cedonia odtrže od Bolgarije.

Množinstveni pokolji v Bosni izjava berlinskega radia, da operacije čiščenja nadaljujejo načrtu", pomeni, da so Nem- znova začeli veliko ofenzivo gerilskim upornikom. Naj- ši dokaz za to, da vstaja še zadušena, je uradni seznam ih izgub, ki navaja 295 Mus- nijevih vojakov med mrtvi- in 387 med ranjenimi na bal- ski fronti.

*

London 14. sept. (UP).—Nem- poročilo o vstaji v "bolgar- m" delu Macedonije in pro- prekega soda v Skoplju , po ju tukajšnjih ju- slovanskih krogov, meščan- stvu v tem ozem- z istvi.

Zagotovo je, da je med bol- in najbrže tudi čustvo zelo moč- Mogoče tako, da je ta vez prijateljstva omo- Rusom, da dovedejo po- srbskim četnikom. Točnih v tem pogledu pa ni.

Jugoslovan tudi spominjajo poročilo iz meseca , po katerem je bilo 18 ru-skih agentov poslanih s padobrani na Bolgarsko in tam obsojenih v smrt.

Sovražno razpoloženje proti osišču je na Bolgarskem že pred kratkim privedlo do napada na železniško postajo v Gabrovu, ki je bila pognana v zrak. DNB sam poroča, da so tam aretirali sto "komunistov".

Nemške vesti o tej vstaji poročajo tudi, da uporniki širijo strah in trepet med narodom ter da pobijajo bolgarske uradnike.

V nekem spopadu v Trebinju, v Dalmaciji, severno od Dubrovnika, je poginilo 16 Italijanov in 11 jugoslovanskih četnikov.

(Podobne vesti prinašajo New York Herald Tribune in drugi ameriški dnevniki).

V . . . —

Berlinsko priznanje o bojih v Bosni

New York, 15. sept. (NYT).—Berlinski radio je po poročilu iz Londona priznal, da oddelki osišča še vedno nadaljujejo "operacije čiščenja" v Bosni in da so v preteklem tednu južno od Broda ujeli 800 srbskih "banditov", katere so na mestu pobili.

Berlin zatrjuje, da je sabotaža s tem zaključena in da so zdaj železnice in druge prometne proge varne, kar pa vesti iz drugih virov zanikajo. Uporno gibanje v Bosni je še vedno zelo razširjeno.

Boji v Jugoslaviji

New York, 10. sept. (JIC).—Vesti iz dobro informiranih virov poročajo o umoru 150 srbskih žen in otrok, katere so ustaški zločinci pobili v neki vasi na ozemlju planine Kupres v Bosni.

V nekem pismu, ki ga je nosil ustaški vojak, je bilo pisano, da v Rumi postrele vsak dan najmanj 50 do 70 Srbov.

Južnozapadno od Banjaluke in v planinah Biokovo v Dalmaciji se bitke še vedno nadaljujejo.

Črnogorski oddelek, ki četuje v odseku Travnik-Bugojno, je prekinil železniško progo, ki spaja Travnik in Doljni Vakuf. Promet med tema mestoma je prekinjen.

V banjaluškem okraju divjajo hudi boji, v katerih so imeli ustaši in Italijani velike izgube. Najbolj krvavi so bili spopadi v vasi Dobrnji.

S Kosova in Metohije poročajo o manjših gerilskih oddelkih, ki motijo telegrafske in telefonske zveze in od časa do časa napadajo laške tovorne avtomobile z vojaštvom in vojno opremo. V teku zadnjih 14 dni so svobodoborci v Liki izvršili več napadov na sovražne kolone in manjše posadke in prizadeli sovražniku občutne izgube. Preko sto laških in ustaških vojakov je bilo ujetih in velike količine vojne opreme so padle gerilcem v roke. Najhujši so bili boji v okolici Gospiča in Gračaca.

V teku meseca avgusta so gerilci v Švrljigu in drugih krajih vzhodne Srbije začeli operacije proti zasedbenim četam in njihovim pomagačem v cilju, da preprečijo izropanje prebivalstva. Večje število komisij za konfiskacijo žetve je bilo razkropljenih in izgnanih iz teh krajev.

Lahi in ustaši govore o velikih izgubah svojih sovražnikov, a skušajo s tem le prikriti svoje lastne izgube, ki so v kratkem času prekoračile tisoč mrtvih in ranjenih.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

svobodo in demokracijo vseh narodov po vojni. In ako boste pazno zasledovali, boste tudi videli pogreške, ki ne vodijo k temu cilju. Ampak kar ni zamujenega, se da še popraviti na slovenskem kongresu, ki se vrši sredi decembra v Clevelandu. Bojim pa se, da v par urah ne bo mogoče polikati vsega perila, ker ga je preveč, to je, da bi gibanje res dobilo pravi zamah za naše pošteno delo v prid podjarmljenim rojakom v starem kraju in sploh za povojno delo. Strinjam se z dopisom brata Vidra, gl. tajnika SNPJ, ki je na kratko o tem omenjal v Prosveti. Za svojo osebo želim, da kongres dobro preštudira mnenje slovenske mase, kajti le tako bo mogel storiti dobre zaključke in ugladiti pot za pravo skupno delo.

Omenil sem pred kratkim, da naše društvo 13 SNPJ priredi plesno zabavo v soboto zvečer, 24. oktobra, v društveni dvorani in da bo za ples igrala godba Jackieja Martinčiča iz Strabana, Pa., ako jo bo mogoče dobiti. Yes, Martinčičev slovenski orkester bo gotovo tukaj ta večer. Društvo bo imelo tako zvani "Victory dance," na katerem bomo obhajali 38-letnico društvenega obstanka.

Naše društvo je bilo ustanovljeno meseca septembra leta 1904 in dobilo je svoj čarter 28. septembra. Od ustanovnih članov, kolikor je podpisanemu znano, so še živi in pri društvu Louis Terhlen, Joseph Vidmar in Rihard Bende, Frank Špendal je pa že mnogo let pri društvu na Maynardu, O. Kakor vidim iz začetnih zapisnikov, ima društvo pestro zgodovino za seboj, vendar je pa vse preneslo in korakalo naprej in naprej. Ni kakšne baharije, ali odkar sem jaz sem prišel s prestopnim listom pred 24 leti, je bilo društvo vedno v prednjih vrstah v teh krajih.

Iz tega društva je bilo ustanovljeno tudi angleško poslujoče društvo 640, ki je bilo včasih zelo aktivno, ampak danes je precej njegovih članov v armadi in je društvo vsled tega bolj v zastoju. Seje našega društva so vedno dobro obiskane, posebno pa zadnja leta. Odkar jaz pomnim, z glavnim odborom še tudi nismo imeli nobenih sitnosti—tožb ali kaj podobnega—kar tudi nekaj šteje. Pri društvu je dosti mladine in se pri poslovanju dobro razumemo.

Za to priredbo smo mislili napraviti obligatno vstopnino za naše članstvo; seveda ne za člane-vojake, katerih je do danes že devet v armadi in v kratkem jih bo še več. Ampak ker članstvo malo bolje dela, smo ta sklep opustili, ker upamo, da bodo s ponosom posetili to priredbo ob 38-letnici svoje postojanke SNPJ. Več bo o tem še poročano, toda vstopnice gredo tako izpod rok, da bo treba dobiti Ribničane, da nam dvorano razširijo. Samo, da bomo imeli kooperacijo tudi pri delu, kar je tudi važno.

Zelo sem bil presenečen, ko sem v letošnji kampanji zmage prejel iz glavnega urada lep "sterling gold" znak s črko V kot priznanje za moje delo v kampanji. Nisem dosti naredil, ali je bolje kot nič; bom pa še in sem tudi pri vsaki priliki na tem delu. Ne bom razlagal ali se jokal, kakšne potežkoče imam doma radi bolezni že četrto leto in koliko drugega dela, ker se menda res vtaknem v vsako aktivnost. Vendar kot tajnik držim društvo na vrhuncu, da gre le naprej po številu, ne nazaj. Moje nadloge so znane marsikomu in zato me vprašujejo, kako in kdaj vse to naredim. Naredim ponoči, ker ne morem spati. Dokler bo šlo, bo šlo, ko se ustavi, pa ne vem kako bo.

Obljubljam glavnemu odboru, da bom tudi v bodoče aktiven. In obljubljam tudi br. Molku, da bom še pisal za Prosveto, ker me ljudje v to silijo. Seveda ne bom dostim ustregel, kot tudi Molku ne, ki ga drugače cenim. Ali razmere so močnejše in moramo iti naprej z duhom časa. Mi, ki se zanimamo za to, nečemo biti osebni napram nikomur, ampak želimo stvari kristalizirati v pravo smer poštenega dela in napredka v prid SNPJ, kakor tudi v prid človeške in delavske mase v obče.

Joseph Snoy, 13.

Piknik bivših rudarjev dobro uspel

Milwaukee.—Piknik kluba bivših rudarjev, ki se je vršil 13. septembra, je dobro uspel. V imenu kluba prav lepa hvala vsem za udeležbo. Navzoča sta bila tudi rudarska veterana Andrew Maren iz Mt. Oliva in mr. Stiglic iz Lincolna, Ill.

Poročam tudi vsem, da se vrši seja našega kluba bivših rudarjev v nedeljo, 27. septembra, pri Kramarju na 525 So. 5th st., pričetek ob dveh popoldne. Na tej seji bo podano poročilo o pikniku in uredili bomo glede razpodelbe dobička. Udeležite se te seje vsi.—Za odbor—

Leo Schweiger.

Govor Z. Sajovica na radiu

dne 8. septembra t. l.

Slavni pisatelj in publicist Somerset Maugham je pred kratkim dejal o nekem evropskem narodu: narod, ki ceni katerokoli vrednoto več nego svobodo, bo svobodo izgubil; če ceni denar ali udobnost višje od svobode, pa bo po čudežni ironiji usode izgubil vse, denar, udobje in svobodo.

Nacifašistična propaganda je leto za letom pripovedovala, da so Amerikanci pomehkuženi in da so izgubili stara borbena svojstva. Pri njih da vlada nad vsem denar in udobje. Toda vsak opazovalec mora priznati, da je Amerika danes žrtvovala borbi za svobodo oboje, denar in udobnost, in sicer v obsegu, ki je za evropske razmere nepojmljiv.

A ne le materijalno, tudi duševno se je Amerika oborožila. Na tvarni in na psihološki fronti dela s polno paro.

Že dolgo pred vojno so se nemški in italijanski magnati najbolj tresli pred Ameriko in njeno neizmerno industrijsko silo. Varali so sami sebe in slepili, da se bo Hitlerju že nekako posrečilo preprečiti pomoč Amerike ogroženim narodom. Prepričani so bili, da se bo Hitler pred to nevarnostjo zavaroval in da prej ne bo začel nobene vojne.

Nemci so se zanašali na ogromno število Amerikancev nemške narodnosti in upali, da bodo skupno z laškimi in španskimi Amerikanci osnovali tako mogočno peto kolono, da nobena amerikanska vlada ne bo mogla organizirati armade in vojne industrije.

A danes? Nemški industrialci danes že dobro vedo, da je vse zaman. Danes rastejo povsod po Ameriki gigantske tovarne, iz katerih se vale tanki in dvigajo letala. Neizmerne množine topov in strojnic, municije in druge vojne opreme hite k obema obalama amerikanskih oceanov, kjer jih čakajo ladje, zgrajene v novih ladjedelnicah, da jih odvedejo na rusko in na druge svetovne fronte.

Vsa industrijska oprema je v Ameriki popolnoma nova: železnice, ladjedelnice, vse je še neobrabljeno, vse smotrno opremljeno z najboljšim. Na delu so delavci, dobro plačani in dobro hranjeni, ki radi in z veseljem delajo.

Z njimi nemška industrija ne bo mogla tekmovati. Njene železnice so izrabljene, njeni stroji že leta in leta pognani v divji ritem, a delavci so trudni, slabo hranjeni, sužnji, katere z grožnjo in bičem naganjajo na delo.

Zato se ne bojte, zmaga bo naša, čisto naša.

Dobro vemo, kako vam je težko. Vemo, kako vas pobijajo in zapirajo, kako našim kmetom požigajo domove in odvajajo živino, kako so tisoči in tisoči morali v gozdove, da si rešijo golo življenje, kako so tisoči in tisoči šli v planine, da nadaljujejo borbo.

Vemo, kako je tudi onim, ki so še doma, hudo živeti. Ves naš narod živi danes v koncentracijskem taborišču. Popolnoma so ga odrezali od zunanjega sveta. Vemo, kako se iz dneva v dan veča pritisk propagande in kako vam natvezajo laž za lažjo.

To je organizirani pritisk na dušo, satanski stroj, ki naj zmelje vašo upornost in po načrtu ustvari malodušnost in grozo. Malodušnost, češ, da zavezniki ne morejo zmagati, grozo, ki naj pripravi Slovence čimprej do tega, da bi se udali.

Kajti hitro, hitro je Hitlerjevo geslo. Potrebni so mu pohlevni ljudje. Zato grozi vsem, ki se mu ne bi pokorili, z zaporom ali pa s smrtjo.

Vemo, kako je neizmerno težko ohraniti hladno kri in neodvisnost mišljenja pod takim pritiskom.

A čast vam, ukanili so se. Slovenci imajo trde glave in tisoč let borbenega odpora za seboj. Kvišku srca, kmalu bo slava naših sovražnikov izplahnela.

Ogromna stavba nemške sile je zidana na pesku. V novem redu, ki je samo red novih solza in novih grobov, živi le majhna peščica mogotcev v izobilju, vsi drugi pa trpe in stradajo.

Vse socialne pridobitve zadnjih 150 let so uničene.

Enakost pred zakonom, delovni čas, svoboda kretanja, svoboda vere, mišljenja, govora, tiska, vse je odpravljeno.

Umrljivost otrok in starcev je strahotno poskočilo in se stalno dviga za vse druge.

To je takozvani novi red, novi red milijonov in milijonov lesenih križev. Cilj tega novega reda je, da napolni žepe peščici ponorelih samozvancev. A vse to je zidano na pesku in se bo sesulo, ko zapiha vihra svobode z oceana.

Sesula se bo ta stavba in z njo posurovela ljudstva in njihovi podli vodje.

Zrušil se bo največji zgodovinski poskus ropanja in zasužnjevanja celih narodov.

Zgodovina nas uči, da surova sila še ni nikdar zmagala nad idejo.

Sedem let je Hitler pripravljal svoje pohode, gradil tanke in letala, podkupoval in izpodkopaval moralo drugih narodov. Kvizlingi so mu pomagali več nego topovi in podmornice.

A na Ruskem je Hitler obtičal. Naprej, nazaj, naprej . . . Leningrada ni zmogel, Moskve ne in tudi pred Stalingradom že dolgo stopica. Naprej, nazaj, naprej . . . a pred njim je še vedno vsa tista zagonetna, ogromna ruska zemlja — silna in sklenjena. Tam ni vrzeli, ni pete kolone, ni kvizlingov.

Pač pa so tam spomini, stari spomini, veter šepeče o njih skozi stepo, o velikanskih vojskah, ki so tam poginile, o slavnih vojvodih, katerih slava se je tam razblinila v nič. In tudi s prahom nemških vojakov se bo nekoč še igral ta veter, ki duje čez Don . . .

Hitler je obtičal na Ruskem. V njegovem zaledju pa rastejo ogromne sile: tam dela Anglija, trdo dela in njena sredstva se množe, medtem ko dobiva Porurje strahovite udarce. Ono Porurje, kateremu je Goering prisegal, da ne bo nikdar videlo sovražnikovih letal.

Nemci zapirajo oči in ušesa: — Druge fronte ne bo, obljubljata Hitler in Mussolini.

Amerika pa molči, dela in hiti. V rekordnem času je preuredila vso svojo industrijo in zdaj že osem mesecev vežba milijone in milijone mož nemoteno, sistematično in hitro.

Kolo se vrti, kakor ga voda obrača. Čas bo prišel, ko boste vračali milo za drago in, kakor je izjavil predsednik Roosevelt, sodili one, ki vas zdaj tlačijo. Naj si to zapomnijo vsi.

Pravica bo zmagala in z njo naša stvar!

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odsek

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
WILLIAM RUS, pomož. taj.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podpredsednika

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik	Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik	3587 W. 60th St., Cleveland, Ohio

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje	417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje	R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje	7623 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje	3979 Randall St., St. Louis, Mo.
URŠULA AMBROZICH, peto okrožje	418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje	323 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odsek

MATH PETROVICH, predsednik	355 E. 151st St., Cleveland, Ohio
VINCENT CAINKAR	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL	2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JACOB ZUPAN	1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. LOTRICH	1937 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
RUDOLPH LISCH	700 E. [illegible] St., Cleveland, O.

Porotni odsek

ANTON SHULAR, predsednik	Box 57, Arma, Kansas.
FRANK VRATARICH	315 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIČ	19511 Muskoka Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW VIDRICH	706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK	773 E. 185th Street, Cleveland, Ohio

Nadzorni odsek

FRANK ZAITZ, predsednik	2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MILAN MEDVEŠEK	16902 Arcade Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM	17133 Snoden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP	331 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI	38 Westclox Ave., Peru, Ill.

Murray proti zamrznenju delavskih mezd

New York.—Philip Murray, predsednik CIO, je naslovil oster protest proti dodatku k predlogu senatorja Browna, ki vsebuje določbo, da se mezde ne smejo zvišati za več ko 15 odstotkov nad mezdami, ki so bile v veljavi 1. jan. 1941. Murray je rekel, da je predlog nepošten in bi škodoval vojnim naporom. Dalje je rekel, da delavci so pripravljeni sprejeti ustaljenje mezd na podlagi cen življenskih potrebščin, ki so sedaj v veljavi.

Unija oljnih delavcev v Texasu napreduje

Fort Worth, Tex.—Na konvenciji unije oljnih delavcev OWU-CIO dne 21. sept. je bilo naznanjeno, da porastek v članstvu te unije je v zadnjem letu znašal 16 odstotkov samo na obrežju Texasa. Porastek je posledica intenzivne kampanje, ki jo je vodila unija oljnih delavcev. Oljne vrelce v tem okrožju lastuje Standard Oil Co.

Vaši električni konopci so dragoceni—

Električni konopci so večinoma narejeni iz bakra in oviti z gumijem — dveh materijalov, ki sta zelo v popraševanju v teh dneh! Preiščite konopce na vašem domu po temu navodilu. Pazite, da vam vzdrže čimdalj, so narejeni v ta namen.

KAKO OHRANITE KONOPEC ZA DALJŠI OBSTOJ

Navadno so trije vzroki, ki običajno povzročajo hitro obrabo konopca; ti so:

1. DRGNENJE. Kadar jemljete ven vaš električni konopec, ne vlecite za konopec—pač z roko izderite **vtikalnik**. Pazite, da se konopec ne zvije ali zavozlja. Kadar ni v rabi, ga obesite na primeren obešalnik in pazite, da ne bo ojstrega zvitka.

2. VROČINA. Držite konopec proč od radiatorjev in parnih cevi. Celo direktna svetloba solnca okrajša življenje gumija v konopcu.

3. VLAŽNOST. Ne dopustite, da bi se električni konopci zmočili. Če ravno so z gumijem oviti s časoma vsesajo vlago.

KJE JE NAJTI POŠKODOVANJE NA KONOPCU

Konopci na hišnih opravah se kaj radi pokvarijo in izrabijo poleg vtikalnika, tam kjer je vdet v opravo in ob spojilniku. Preglejte konopce vaših svetilk.

KAJ STORITI S POŠKODOVANIM KONOPCEM

Nikdar ne odstavite poškodovanega konopca iz pred oči, temveč ga takoj popravite. Ako niste uverjeni, da ga lahko sami popravite, tedaj pokličite električarja. On običajno največkrat uporabi večji del starega konopca.

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

MALI LJUDJE

MILAN PUGELJ

SESTANEK

(Se nadaljuje.)

"Pojdite z mano!" je velela in šla sva. Pod oljkinim drevjem in vedno ob bregu. Mrak se je gostil okrog naju, nebo je bilo čisto potemnelo, zvezde so se prižigale vsepovsod po njem, trepetale, pomežikovale, ponekod se utrinjale, padale v svetlih curkih za obzorje, kakor raztopljeni cekini. Nama ob levi so šumeli po bregu morski valovi, zaganjali se po produ više in više, vzpenjali se, plazili, zaletavali, raztezali na vso moč, kakor bi hoteli za vsako ceno do naju. In vse nazaj za njimi se je zibalo v temi črno mogočno morje, daleč tja pod mrakom, ki ga ni bilo več mogoče prodreti očem in še daleč in daleč onstran mraka brez kraja in konca. Iznad njegove gladine je dihal prijetno hladen vetrič, pošepetaval z listjem na oljkah, se dotikal lic, kakor blažeča in nevidna roka.

"Ostaniva tukaj," je rekla, "in sediva!" Na skalo sva sedla, ki je ležala črna in dolga na bregu in govorila sva. O življenju, o minulosti, ki se je v njem potopila in nama ostala v spominih. O neki pesmi, ki smo jo nekdaj prepevali in ki pričenja:

"Vse zvezde bi dala zate,
vsa morja in vse gore
in ptice vse krilate"

in ki končava:

"pa nimam reva drugega
kakor ljubeče srce!"

In o drugi, ki poje, kako

"zvončki iz doline
zvonijo bimbambom!"

Na rajnega njenega očeta sva se domislila, ki me ni maral, o njeni stari majki, ki še vedno ve in trdi, da sem zgrešil svojo pot, o njej sami, ki je postala zadnja leta po njenih mislih vsa drugačna, resnejša in mnogo, za čudno starejša in ko se je bilo že čisto stemnilo, sem se stisnil k njej, jo objel in poljubil.

"Ti," mi je rekla, tisti sladki prvi "ti", pod katerim se tope srca ljubečim fantom, ko ga slišijo prvikrat iz cvetočih in vročih ust svojih ljubljenk, "ti — ti — nehaj!"

Morje je bučalo pod nama, zdelo se mi je, da se je nenadoma oglasilo, da se je silovito vznemirilo, da vali ogromne valove od obali do obali, da jih meče do neba, ugasuje z njimi zvezde in jih raztepa, da beže plahe po grebenih gora, po vrhovih visokega drevja in se skrivajo po votlinah in prepadih. Veje oljk so se sklonile do naju, segle do lic, majhna vejica se je stisnila med najin objem in se spojila s slastjo in srečo. Pijana ljubezni je mahala nad nama, viharno se gibala, vztrepetavala z listi in se zaganjala ob deblo.

Svojo notranjost sem čutil vso razdivjano. Prepad sem menil, da imam v prsih, veliko in temno votlino, po kateri stoje skale, mole kvišku, se iztezajo od vseh štirih sten druga k drugi in vise navpično od stropa dol v tisto noč in praznoto. Zdaj so se pričele nenadoma trgati. Od vrha se rušijo, iz sten se valijo, dno se poglablja, leze niže in niže, izginja v globočini nekje in namesto noči sije solnce, namesto skal cveto rože, namesto praznote odmevajo pesmi. Veliko srečo sem zaznal v svojih mislih, kakor šumeča reka je drla po njih in jih do dna prepajala.

"Ti!" je rekla Gizela in še vedno ponavljala tisti nad vse sladki "ti". "Jaz sem se vedno domislila nate, kadar sem hodila po teh krajih. Želela sem, da bi me pod temi oljkami, na teh skalah, ob tem morju enkrat objel. Tako lepo je tukaj, vse mogočno, veliko, božansko in tvoj objem je ves pobožen in plah in ti si še ves tak kakor pred davnimi leti, ti še trepečeš v moji bližini, žariš v lica, vznemirjaš se kakor ptica v nočnem šumu. Tvoji vrstniki pa so se postarali, izpremenili, odživeli so!"

Sama se me je oklenila še enkrat, vstala, prijela me za roko in me peljala nazaj po bregu skoz noč in pod oljkami. Zdaj so se bili valovi ojačili, večji so postali in močnejši, više, mnogo više so se iztezali po produ, nekako jezno sikali in završevali, ponekod se tako visoko zaganjali, da so oplaknili najine noge. Morje je bilo nemirnejše kakor prej. Koder je bilo obrežje skalovito, tam je grgralo, golčalo po izdolbinah, kotanjah in kamenitih zajedah, zunaj po površju samem je šumelo in bučalo, kakor bi se sredi teme in noči teplo in togotilo v divji in nečloveški jezi. Sapica, ki je dihala prej sem iznad morja, je ostala enako rahla in nežna, lahko šepetanje listja oljk, pod katerimi sva se vračala, pa se je izgubilo in utonilo v šumenju valov.

Tam daleč visoko v temi in na morju so se prikazale rdeče luči, neznana ladja je priplavala od bogvekod in plula bogvekam in meni je postajalo ob povratku težko in žalostno pri srcu.

"Glej," sem ji rekel in pokazal z roko v tisto smer, "poglej, Gizela, tisto ladjo!"

"Kakšen glas imaš, kakšen glas!" Začudila se je in zasmejala obenem, ko sem ji hotel povedati, da sem jaz brez nje tak, kakor bi bila tista ladja brez krmarja. Brez ciljev in cest in zvezd, prodam življenje valovom in viharjem, ki me nosijo in ženejo in tirajo po volji. Smejala se je mojemu glasu, ničesar ni našla v njem, ne naklonjenosti, ne ljubezni, ne hrepenenja po njej, sploh nič srca, nič duše.

Molče sva nadaljevala pot in tam so že pogledale luči iznad drevja, tam je že stala železniška postaja s svetiljkami kot s svetlimi očmi zroča po gošči in temi. Ko sva dospela v njeno obližje, je vzela Gizela izza pasa majhno zlato uro, gledala nanjo, vtaknila jo nazaj, se ustavila in mi pogledala v lice.

"Čas bo!" je dejala. "O polnoči vozi tod mimo vlak, s tistim se odpeljete. Posloviva se!" Ponudila mi je roko, ozko, drobno in mrzlo, jo odmaknila, prijela z njo krilo, ga nalahko dvignila, obrnila se in odšla za oglom.

Jaz sem se odpeljal, kakor je rekla: o polnoči. Skoz noč je bežal in puhal z mano stroj, vse temno je bilo okrog, po temini so letale na desno in levo večje in manjše iskre, se vzigravale, izgubljale v grmovje, plesale v nočni sapi kakor goreče veše. Vozili smo se, kakor bi se vozili na življenje in smrt. Dalje in dalje, brez konca naprej, brez počitka, brez miru.

III.

Po dolgi nepretrgani vožnji sem takrat obtičal v daljnem nemškem mestu in ostal tam leta in leta. Ko sem se vrnil, so moji lasje že davno siveli, koža po obrazu se je grbančila, potezi krog usta sta se za čudo poglobili. Sam živim zdaj, samotarim torej, zanimam se za malokaj na svetu. In včasi jeseni ali spomladi, ko pridejo taki večeri, ki so meni dragi in ljubi, ali tudi semintja v dolgih zimskih nočeh, ko zavija burja po ulicah in stresa šipe z ledenimi prsti, ko noče spanec na oči in se podijo po glavi misli, spomini iz minulosti, pa se domislim nekdanjih časov ravno tako, kakor sem tukaj napisal.

(Dalje prihodnjič.)

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh

Dr. Hinko Dolenec

(Nadaljevanje.)

Skrajni čas je bil, da sem velel klobase odkopati. Dobre pol ure so bile v žerjavici, ki smo jo enkrat nekoliko premešali. Papir je bil ves cel in vsak je dobil en povitek v roko in še nekaj smo jih nazaj zagrebli. Jaz sem si bil že prej poiskal precej široko tresko in na njej sem razvil svoj delež. Drugi so si pomagali na enak ali drug primeren način. Razvite klobase so tako dobro zadišale in so bile tako dobro pregnane, da so se kar razsipale, ko so bile načete, okusne pa tako—o tem je bilo le eno mnenje—da tako dobro pečenih klobas še noben med nami ni jedel.

"Da, gospoda si zna postreči," je posmehljivo izpregovoril šaljivi Luka. Jaz seveda sem bil ponosen na svojo sposobnost, še bolj pa vesel, da sem tovarišem tako izredno ustregel. Tudi kruha je bilo dovolj "pri hiši", vina pa celih šest bokalov, torej ni čuda, da do malega nismo zapazili, da je sneg jel prav čvrsto padati, megle so se zgostile in psov le ni bilo nazaj.

Vsaka reč ima svoj konec, klobasa celo dva in tudi obema smo prišli do kraja. "Odpravimo se!" je bil soglasen sklep, in šli smo do stene, pod katero je baje počivala kuna. Veščaki so obkrožili svet in so dognali, da je kuna v resnici pod steno. Le malo sveta je obšla po noči in se vrnila na prejšnje ležišče.

Kazalo je, da ima tudi pri vrhu stene izhod, in torej je bil načrt ta: Na dveh mestih pod steno se zakuri. Kuna mora pri vrhu ven skočiti, in ko to stori, jo pobijemo s streli.

Vrh smo trije strelci obstavili in dim se je jel zaganjati pod steno. Žival je bila trdovratna: trajalo je nad eno uro in ni je bilo na dan. Toda kunar zlepa ne odneha. Še en oddušek se je odprl za kurjavo, in da postane dim še bolj neznosen, smo trgali od klobukov in bleke ne več koristne kose podloge in to žgali in pihali dim pod zemljo in v votlino. Pihači so se solzili kakor plačane babe pri pogrebu. In sedaj šrk! zadaj za vrhom in za strelci je planila kuna na dan.

Drug drugemu smo bili na poti in kuna že v gošči. Kovač je skočil za njo, javkaje ko pes, vsi drugi pa za njim in pričel se je dir po snegu in gošči za sledom. Žival ni skočila na drevo, ampak v začudenje veščakov je bila po kratkem begu že zopet pod zemljo in to le pod majhno stenico.

Zopet smo se nastavili strelci, in v resnici že po prvih vpihljajih dima je skočila kuna izpod stene.

Jaz ji namerim, in ko sem domalega že pritisnil, skoči na skalico ravno Kovaču nasprotno in moral sem odnehati. Zopet javk in dir za njo, pa v hudo reber in veliko goščo.

Luka in jaz sva zaostajala. Gotovo nad poldrugo uro sva lezla za sledom bolj brzonogih tovarišev, odnehati pa nama ni bilo, ker se je sled večkrat križal, sneg padal, kakor bi cunje rezal, in megla se zgostila, da na več nego deset korakov nisi več videl.

Nisva več vedela, kje sva, torej sva morala za tovariši, da ne ostaneva sama in v gozdu. Zaman sva se večkrat oglasila. Vendar enkrat začujeva klic tovarišev in za malo časa sva bila pri njih.

Vsi smo bili skrajno upehani in prva beseda je bila ta, da kuna je zopet pod zemljo. Kaj sedaj? Mrak se je že delal in nobeden ni vedel, kam smo zašli. Eni so svetovali, da hitro nazaj po svojem sledu, da pridemo še pred nočjo na znana mesta in potem domov. Drugi so oporekali, češ, da kune ni pustiti, dokler je še kaj vida, ako pa nas zasači noč, da zakurimo ogenj in čakamo mesečnega svita, ki se pokaže okoli desete ure in bo zadostoval, da se vrnemo po svojem sledu. Name so končno vrgli odločilno besedo in jaz sem se pridružil tistim, ki so bili za vztrajnost in da se vrnemo pri mesečnem svitu.

Zopet smo obkolili steno in jeli kuriti. Zraven mene in ne da bi videl, kdaj je pomeril, ustreli Kovač in skoči proti robu stene. Vsi pogledamo, kaj se godi, in vidimo Kovača, ki sega z roko v zemljo. "Le daj!" so bile prve besede iz njegovih ust in dvigne roko, na kateri je krčevito visela žvita kuna.

Zapazil je, da na celem prekopuje žival, tjakaj je potegnil, in ko je posegnil v dno, je prijel za glavico, glavica pa njega za prst, da je kri curkoma kapala. Ampak Kovač ni otepal in ne odnehal in je prav polagoma stisnil glavico ob steno, da so kosti zaškrtale in je žival poginila.

"Dobro, Kovač!" je donelo od vseh strani; "naša je". Še predno smo si jo dobro ogledali, poči klic: "Le hitro nazaj po svojem sledu, mogoče, da jo še odnesemo pred temo do znanih tal."

In dir se je pričel, dobro, da navzdol. Za kakih deset minut se Matevž, ki je bil tretji, pristavi in zavpije: "Fantje, jaz vem, kje smo!"

"No, kje?" se oglasi Paternoster iz Dan, ki je bil prvi.

"Na Storškovem potu", se oglasi Matevž. Ne da bi ga dalje poslušal, se obrne Paternoster in gre naprej in mi za njim. Za Storškovo pot smo vsi vedeli in nihče ni mislil, da bi bili na njej; vsem se je zdelo, da smo zašli daleč za Škodovnik. Matevž pa nas le pristavi in zavpije: "Ne poznate li tega grdega jarka in v njem počez podrte hoje? Ali ni to na Štorškovem potu?"

Matevž je pravo trdil. Kratek, natančnejši pogled nas je vse prepričal. Paternoster, ki je bil pot že prekoračil, se je obrnil in šli smo navzdol po Storškovem potu, ki pelje na veliko pot, in po njej naprej proti domu. Huda je bila ta hoja, posebno predno smo prišli iz megle. Padali smo ko snopje, pa na srečo brez škode. Ko pridemo že mimo Škrilj in v dno in se nam zasveti lučca iz Dan, se oglasi Kovač in reče: "Veste, možje, do Dan še pridem, četrt ure bi pa več ne hodil, da se ne okrepčam s kozarcem vina."

Mene vsaj in menim, da tudi druge, je kar strah preletel, in da nismo še kune imeli, gotovo bi bil sklenil, da v snegu, temi in po noči ne bom več taval po gozdu.

Sedma ura je že minila, ko smo vstopili v prostorno vežo Kandaretove hiše. In kaj smo tam zagledali pod stropom? Na kljuki železnega droga je visela za zadnji krak obešena srna. Kandare, ki ga je naš šum privabil iz gostilniške sobe, je postal med vrati in smehljaje se rekel:

"Glejte, ves dan ste tavali po gozdu, pa nimate kaj pokazati, jaz sem se pa za pečjo grel, pa imam srno na kljuki."

Ker se to ni prigodilo prvikrat, smo takoj ukrenili, da sta psa srno v snegu hitro upehala, pa je hitela navzdol in v vodo. In res! Ko se je danska mladina odpravila k deseti maši, je začula pasji javk nad danskim logom in obenem pa tudi že zagledala srno, ki je hitela v vodo. Hitro je bila obkoljena in malo potem že pri Kandaretu na kljuki. Psa sta dobila črева, kar jima je šlo, in ker sta bila pri Kandaretu kakor domačina, jima ni kazalo upehanima se vrniti daleč v gozd in sneg, ki je zopet jel padati. Ko sta nas začula v veži, sta zlezla izpod peči in stala za Kandaretom, pričakujoč, ju li zadene pohvala ali graja.

Ker je njiju navzočnost nas rešila tudi skrbi, da nista prišla vólku v pest, jima je bila sicer graje vredna pregreha odpuščena in stopili smo v gorko gostoljubno Kandaretovo sobo in pod lepi strop. Drugi gostje so se odmeknili in mi smo posedli okrog večje mize.

Kdor je izkušal to, kako se človeku prileže gorka soba in prepričanje, da bo dobro postrežen v krogu sočutnih tovarišev, ki so prestali, kar on sam, njemu ni treba razlagati našega počutka, ko smo še Kandaretove zabavljice uničili s tem, da je Kovač iz malhe potegnil lepo zlatico in jo poluškal na sredo mize.

"Vina gori", je zavpil Matevž, "bankovec je na mizi!" In kakor bi trenil, sta stala dva bokala dobrega istrijanca na mizi in so zažvenketali kozarci. Mati niso čakali Matevževega povelja, poslušali očetovih zabavljic, a pak so storili svoje.

"Drob vam napravim po na di", so že rekli mati, "in do kos prešičeve pečenke imam di."

(Dalje prihodnjič.)

Trinerjevo Grenko Vino pomaga varovati vaše zdravje in do nakupa vojnih bondov

Bolezen pomeni izgubo plače in stroške. Če je le mogoče varujte se tega, potem bodete lahko kupovali tudi vojne bonde in znamke. Vi se lahko obvarujete tega ako pazite na vaš želodec in držite črева čista. Trinerjevo grenko vino z Vitaminom B-1 je pripravljeno za želodčne nerednosti. Posebno sedaj ko se spreminja sezona, morate očistiti vaša črева. Trinerjevo grenko vino je dobro poznano že nad 50 let. Ono povspešuje apetit, počutili se bodete izvrstno in zadovoljni pri vašem delu. Trinerjevo grenko vino je poštena zmes, torej ne pričakujte čudežev, le poskusite in se prepričajte sami! Njegova nova primes Vitamin B-1 je precej povečala njegove možnosti. Dobi se v vseh lekarnah.

Ako ga ne morete dobiti pri vašem lekarnarju, tedaj pošljite $1.25 ali $6.50 na Joseph Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., in dobili bodete eno ali šest steklenic Trinerjevega grenkega vina z Vitaminom B-1, poštnine prosto.—(Adv.)

Ali ste naročeni na dnev "Prosveto"? Podpirajte svoj l

THE NEW ENCYCLOPEDIA MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL
Institute of Technology v angle
Spisal znani profesor na Steve

Podlago za mehanično znanj morete dobiti s knjigo NEW CYCLOPEDIA OF MACHINE SH PRACTICE (v angleščini). Ta v knjiga popisuje in v slikah po temeljna dela mehanike. Razlož natanko, kar mora znati najb mehanik; pojasnjuje vporabo va ga stroja, orodja in meril. Poučí kako je treba vporabiti načrte (prints) ter vam tudi daje mnog čunskih tabel, da morete pos svoje delo. Ne glede na to, ali žele početnik, vam bo ta knjiga koristna in mnogo potrebna.— slik in risb. 576 strani, trdo ve knjiga stane SAMO $1.98.—Po no plačamo mi. Naročite pri K GARNI SLOVENIC PUBLISH COMPANY, 216 West 18th NEW YORK.—Zaloga ni ve Naročite to važno knjigo še d

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem angleškem jeziku in drugih . . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarn
. . . . Cene zmerne, unijsko delo prve vrst

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - - Chicago, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.25 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, ročnik da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Cicero in Chicago je ... $7.50	
1 tednik in	4.60	1 tednik in	6.50
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.60
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je ... $8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priložene pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $

1. Ime ... Čl. društva št.
Naslov ...

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. ... Čl. društva št.
3. ... Čl. društva št.
4. ... Čl. društva št.
5. ... Čl. društva št.

Mesto ... Država ...
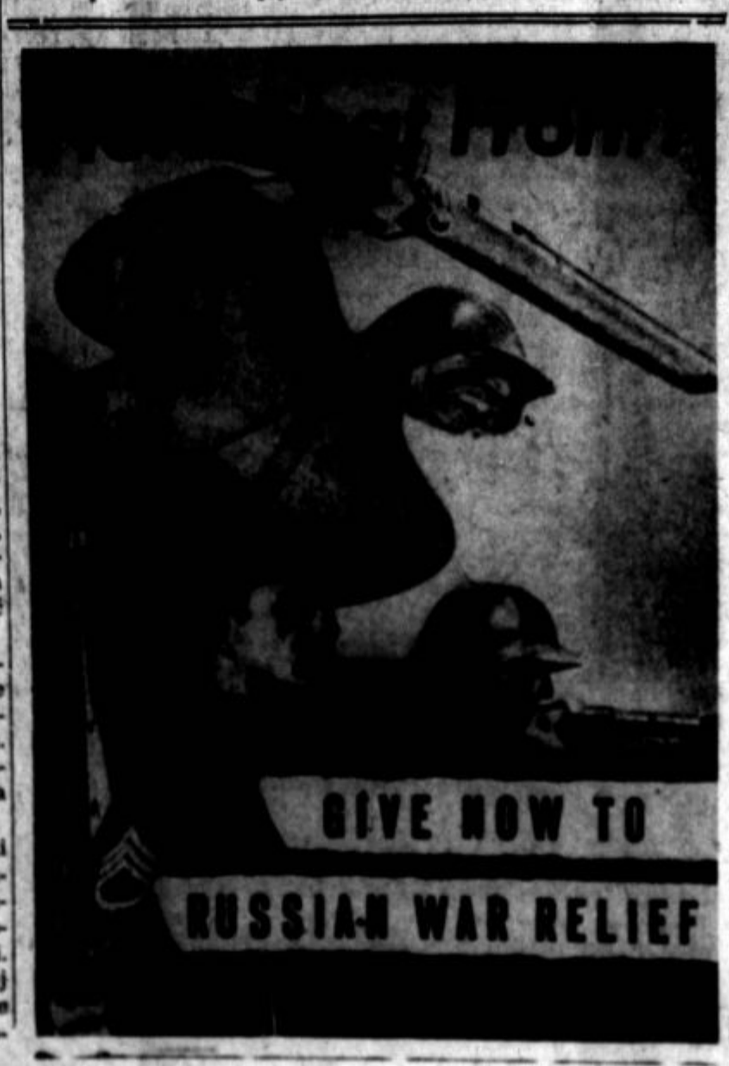
Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐